

Indeks človekovega razvoja – HDI	Ekonomsko ogledalo	UMAR
	številka 7/2004	str. 22

Vrednosti HDI in sestavnih kazalnikov za izbrane države, 2002 ¹					
	Slovenija	Norveška	Finska	Portugalska	Češka R.
Pričakovana dolžina življenja (leta)	76.2	78.9	77.9	76.1	75.3
Indeks ²	0.85	0.90	0.88	0.85	0.84
Rang v svetu (po indeksu)	33	5	23	32	37
Bruto vpisni količnik³, v %	90	98	106	93	78
Indeks ² izobrazbe	0.96	0.99	0.99	0.97	0.92
Rang v svetu (po indeksu)	21	1	7	15	36
BDP na preb. (po kupni moči, USD)	18,540	36,600	26,190	18,280	15,780
Indeks ²	0.87	0.99	0.93	0.87	0.84
Rang v svetu (po indeksu)	30	2	17	29	39
HDI	0.895	0.956	0.935	0.897	0.868
Rang v svetu	27	1	13	26	32

Vir podatkov: (2004) *Human Development Report 2004*. Oxford, New York: Oxford University Press, UNDP.

Opombi: ¹Podatki se objavljajo z 2-letnim zamikom. ²Podindeksi HDI se lahko uporabljajo kot samostojni indeksi. ³Delež vseh vpisanih na primarno, sekundarno in terciarno raven izobraževanja glede na populacijo v teoretični starosti za vključenost.

Julija 2004 so avtorji/ke svetovnega **Poročila o človekovem razvoju** (Human Development Report 2004) v Bruslju predstavili petnajsto izdajo te publikacije. Osrednje teme zadnjega poročila so kulturna svoboda in različnost v globaliziranem svetu, vprašanje vključenosti in izključenosti, integracije, spoštovanja različnosti in drugačnosti, ter promocija kulturne svobode.

Poleg osrednjega vsebinskega dela poročilo sestavlja tudi obsežna statistična priloga, v kateri so predstavljeni različni razvojni kazalci po državah. Preračuni **indeksa človekovega razvoja (HDI)** za leto 2002 na svetovni ravni ne prinašajo večjih presenečenj. V preračun so prvič vključili tudi Vzhodni Timor, medtem ko je približno trideset držav zaradi pomanjkljivosti in pomanjkanja podatkov še vedno izključenih iz izračuna. Od 177 držav, vključenih v preračun v letu 2002, jih je imelo 31% vrednost HDI višjo od 0.80 (maksimalna vrednost je 1.00). Nekoliko je poraslo število držav z vrednostjo HDI nad 0.90 (25 držav), medtem ko ima 35 držav vrednost indeksa še vedno nižjo od 0.50. Najnižjo vrednost indeksa ima Sierra Leone (0.273), Vzhodni Timor (0.436, 158. mesto) pa je edina neafriška država med zadnjimi dvajsetimi.

Slovenija je v letu 2002 dosegla tako višjo vrednost indeksa kot višje mesto (gl. tabelo). Z visokim porastom vrednosti indeksa (z 0.881 na 0.895) se je na lestvici 177 držav pomaknila z 29. na **27. mesto**. Vendar moramo spremembo vzeti z zadržkom – vhodni podatki se zaradi popravkov ocen med leti namreč spreminjajo, zato je pri trendnih analizah neustrezno uporabljati podatke iz različnih letnih poročil. Zaradi lažje in ustrežnejše mednarodne primerjave UNDP zato preračunava in objavlja medletne trende (v 5-letnih intervalih od leta 1975 naprej); zadnji objavljeni preračun je npr. pokazal, da je vrednost indeksa HDI za Slovenijo za leto 2000 porasla z 0.879 na 0.883.

Upoštevanje metodološke omejitve pa si kljub temu lahko ogledamo **spremembe vrednosti podindeksov za leto 2002** za Slovenijo. Čeprav so porasle vrednosti vseh podindeksov, se največja sprememba odraža v indeksu izobrazbe, ki je tudi najbolj sporen indeks in se je glede na leto 2001 povečal za 0.02 točke. Višja vrednost BDP (po kupni moči na prebivalca v USD) se zaradi metodološke kontrole preračuna (gl. EO 8/1999:17) namreč ni odrazila v sorazmernem porastu tega indeksa, ki je od leta 2001 narasel le za 0.01 točke. Slovenija se po vhodnih podindeksih še vedno najnižje uvršča glede na pričakovano dolžino življenja – z vrednostjo indeksa 0.85 na 33. mesto.

Kar nekaj sprememb je tudi v vrednostih indeksov držav na vrhu lestvice; na prvem mestu sicer ostaja Norveška, sledijo pa ji Švedska (0.946), Avstralija (0.946), Kanada (0.943) in Nizozemska (0.942). Finska zaseda 13. mesto. Grčija – kot Sloveniji primerljiva država članica EU-25 – se je z vrednostjo indeksa 0.901 uvrstila na 24. mesto, Portugalska pa z 0.897 na mesto višje od Slovenije. Slovenija se med novimi državami članicami EU še vedno uvršča najvišje, sledijo ji Ciper (0.883; 30. mesto), Malta (0.875; 31. mesto) ter Češka (0.868), ki ostaja na 32. mestu. Ostale države iz skupine novih članic EU sicer vztrajno izboljšujejo vrednost indeksa, vendar ne dovolj hitro, da bi se uvrstile bistveno višje kot pretekla leta.

HDI naj bi sestavljali kazalci, ki odsevajo dosežke držav na različnih področjih in razvojnih ravneh, vendar pa trenutno uporabljeni kazalci odsevajo zgolj minimalne razlike med najvišje uvrščenimi državami. Potrebne ukrepe za izboljšanje kvalitete življenja lahko za te države sicer nekoliko bolje osvetli indeks revščine, ki pa ga še vedno preračunavajo zgolj za 17 držav OECD. Vedno večjih kritik je deležen tudi indeks izobrazbe (gl. EO 8-9/2002:20), ki ne odseva neprimerljivosti šolskih sistemov, in ne ponuja vpogleda v dejansko (ne)pismenost populacije (neprimernost izbrane metodologije merjenja pismenosti za države z visoko stopnjo človekovega razvoja in razlike v definicijah pismenosti). Različne oblike pismenosti (številčna, bralna, funkcionalna ...) so namreč pomemben razvojni dejavnik, zato UNDP poleg ostalih poskusov prilaganja preko UNESCO razvija novo metodologijo (LAMP – Literacy Assessment and Monitoring Programme), s katero bodo skušali zajeti različne vrste pismenosti, pomembne tako za države z višjo kot nižjo stopnjo človekovega razvoja.